

ÖZGÜN ARAŞTIRMA

RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ DERSİ ALAN VE ALMAYAN ÖĞRENCİLERİN DUYGUSAL DURUMLARA YAKLAŞMA-KAÇINMA DÜZEYLERİ VE PROBLEM ÇÖZME ALGILARI

LEVELS OF APPROACH-AVOIDANCE TOWARDS EMOTIONAL SITUATIONS OF STUDENT NURSES TAKING AND NOT TAKING THE MENTAL HEALTH AND PSYCHIATRIC DISEASES NURSING COURSE AND THEIR PERCEPTIONS OF PROBLEM-SOLVING

¹Elif Aşık, ¹Sevil Albayrak

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği (RSHH) dersinin, öğrencilerin duygusal durumlara yaklaşma-kaçınma düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde son test kontrol grubu desende yarı deneysel olarak gerçekleştirilen çalışma Eylül 2014 ile Şubat 2015 tarihleri arasında yapılmıştır. RSHH dersi alan öğrenciler çalışma grubunu, fakültedeki diğer bölümlerin öğrencileri ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubuna ön test-son test, kontrol grubuna ise sadece son test uygulanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden 164 öğrenci örnekleme oluşturmuştur. Örneklemin 44'ü çalışma, 120'si kontrol grubundan oluşmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu, Duygu Gereksinimleri Ölçeği (DGÖ) ve Problem Çözme Envanteri (PÇE) ile toplanmıştır. Toplanan veriler tanımlayıcı istatistiksel analizlerle, ki-kare, ANOVA, Wilcoxon ve Man Whitney U testleri ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin %43,9'u duygularını ifade etmede zorluk yaşadıklarını ve %56,1'i aile ve akrabalarından duygusal destek aldıklarını belirtmişlerdir. Çalışma grubunun, DGÖ ve "duygulara yaklaşma" alt boyutunun ön test ile son test puan ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin PÇE den aldıkları ön test ile son test puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Çalışma ve kontrol grubunun da son testte duygulara yaklaşma alt ölçeğinden aldıkları puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç: RSHH dersini alan öğrencilerin; duygulara yaklaşma becerisi anlamlı derecede artarken, problem çözme algısında olumlu yönde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin problem çözme algılarının, duygu gereksiniminin yanında problem çözmenin başka bileşenleri açısından da incelenerek değerlendirilmesi ve problem çözme becerisini arttırmaya yönelik etkinlikler yapılması önerilir.

Anahtar Sözcükler: Psikiyatri hemşireliği, duygu, problem çözme

Purpose: This study was conducted to explore the impact of the Mental Health and Psychiatric Diseases Nursing (MHPDN) course on the levels of approach-avoidance towards emotional situations of student nurses and on their problem-solving skills.

Method: The study was conducted over the period September 2014 - February 2015 with fourth-year students in the Kırıkkale University Health Sciences Faculty and was of quasi-experimental design, using a posttest and a control group. The students taking the MHPDN course were recruited as the study group while the students in the other departments of the Nursing Faculty comprised the control group. A pretest and posttest was administered to the study group while the control group was administered only a posttest. The sample constituted 164 students who agreed to participate in the study. 44 students of the sample are study group and 120 students of the sample are control group. The researchers collected the data using a Personal Information Form, the Emotional Needs Scale (ENS) and the Problem-solving Inventory (PSI). The data collected were evaluated using descriptive statistical analysis, chi-square, ANOVA, Mann Whitney U and Wilcoxon tests.

Results: Of the students, 43.9% reported that they had difficulty expressing their emotions and 56.1% said that they received emotional support from their family and relatives. The differences between the mean scores of the study group on the ENS pretest and posttest and on the sub-scale of "approach to emotions" were found to be statistically significant ($p<0.05$). It was also found that the differences between the mean scores of the study group students on the PSI pretest and posttest were statistically significant ($p<0.001$). The differences between the posttest mean scores of the study and control groups in the sub-scale "approach to emotions" were statistically significant ($p<0.05$).

Conclusion: The results showed that the skills of the students taking the MHPDN course in terms of their approach to emotions had significantly increased while no statistically positive and significant difference was found in the perceptions of problem-solving. It is recommended that the problem-solving perceptions of students should be evaluated together with emotional needs and other factors, and training activities should be carried out to increase problem-solving skills.

Keywords: Psychiatric nursing, affect, problem solving

Giriş

İnsan yaşamının vazgeçilmez bir parçası olan duygu; bireylerin, mutluluk, kızgınlık, üzgün olma, korku gibi temel hislerinin genel bir ifade biçimidir. İnsanların kendileri ve diğerleri ile ilgili duygu içeren durumlara ya da aktivitelere yaklaşmak ya da kaçınmak için genel güdülenme düzeyi olarak tanımlanan duygu gereksinimi; insanların kendilerinin ve diğerlerinin duygularını anlama arzusunu içerir. Duygular, insanların yargılarını ve davranışlarını şekillendirmede etkilidir. İnsanla ilgilenen hemşirelik mesleğinde,

verilen bakımın kalitesinin arttırılabilmesinde duyguları ele alabilme becerisi, tedavi edici iletişim kurabilme, empatik yaklaşım oldukça önemlidir. Bu beceriler, hemşirenin hem kendi farkındalığını hem de kendi kişilik özelliklerini tedavi edici olarak kullanabilmesini içerir. Duygu, düşünce ve davranışlarıyla ilgili farkındalığı olan hemşire, yeni durumlara karşı yeni tutumlar geliştirebilir²⁻⁴. Hemşirelik öğrencilerinde yapılan bir çalışmada da, duygusal zeka ve klinik öğrenme etkinliği arasında pozitif ilişki olduğu saptanmıştır⁵. Hemşirelik

ABSTRACT

¹Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Geliş

11.12.2015

Kabul

16.01.2016

Sorumlu Yazar

Elif Aşık,

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Tel:

+905053846721

e-posta:

elifesenask@gmail.com

E. AŞIK ve S. ALBAYRAK

uygulamalarının odağı olan problem çözme ise kişinin kendisinin ve diğerlerinin duygularını değerlendirmesi ve düzenlemesi ile ilgilidir⁶.

Problem çözme, herkes için en iyi ve doğru çözümü bulma yöntemidir. Problemlerin çözülebilmesi için öncelikle, sorunun ne olduğunun tam olarak tespit edilebilmesi gerekir. Bireylerin duygusal ortamlardan kaçınmaları, özellikle duygularla ilgili olan sorunlarda, problemin tespit edilememesine neden olabilir⁷.

Hastalara duygusal destek sağlayabilmek açısından, hemşirelik öğrencileri ile duygu çalışmak önemlidir⁸. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinde; öğrencilerin duygusal farkındalık kazanmaları, hasta/sağlıklı kişilerin duygularını anlamaları ve ele almaları, kendilerini tanımaları gibi duygusal durumlara yaklaşma ve kaçınma ile ilgili bilgi ve becerilerini arttırmak dersin hedefleri arasında yer almaktadır. Bu hedeflere ulaşma için ders içinde teorik bilgiler ve uygulamalar yer almaktadır. Problem çözme süreci ile ilgili olan duygulara yaklaşma ve duygulardan kaçınma davranışlarının, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinde verilen bilgi ve uygulamalarla değiştiği belirlenmiştir². Ancak duygulara olan bu olumlu yaklaşımların problem çözme becerilerinde değişiklik yapıp yapmadığı gösterilmemiştir. Bu nedenle; Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin, öğrencilerin duygusal durumlara yaklaşımda, duygulardan kaçınmada ve problem çözme algılarında değişiklik yapıp yapmadığı incelenmek istenmektedir.

Bu araştırma; Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin, öğrencilerin duygusal durumlara yaklaşma-kaçınma düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırma, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde son test kontrol gruplu desende yarı deneysel olarak gerçekleştirilmiştir. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi alan hemşirelik bölümü dördüncü sınıf öğrencileri çalışma grubunu, fakültedeki diğer bölümlerin dördüncü sınıf öğrencileri ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubuna ön test-son test, kontrol grubuna ise sadece son test uygulanmıştır.

Sağlık Bilimleri Fakültesinde beşi eğitim öğretime devam eden altı bölüm yer almaktadır. Beslenme bölümü henüz ikinci yılındadır. Dördüncü sınıfta, hemşirelik bölümünde 52, sağlık yönetimi bölümünde 46, fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümünde 57 ve çocuk gelişim bölümünde 44 olmak üzere toplam 199 öğrenci yer almaktadır. Bu çalışmada, hemşirelik bölümünden 44, fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümünden 49, çocuk gelişimi bölümünden 40 ve sağlık yönetimi bölümünden 31 öğrenci olmak üzere toplam 164 öğrenciye ulaşılabilmektedir. Bu öğrencilerin hemşirelik bölümünde öğrenim gören 44'ü çalışma, diğer bölümlerde öğrenim gören

120 si ise kontrol grubunu oluşturmuştur.

Ruh Sağlığı ve hastalıkları dersi haftada 5 saat teorik ve 16 saat uygulamadan oluşan toplam 14 haftalık bir derstir. Dersin uygulamasına 13 hafta süresince Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Üniversite ve Devlet Hastanesinin Psikiyatri Klinikleri ve Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi kapsamında genel klinikler, yetiştirme yurdu ve yaşlı merkezinde gerçekleştirilmiştir. Dersin teorik bölümünde ele alınan konulardan; problem çözme ve problem çözme aşamaları, hasta ile iletişim ve terapötik görüşme süreci araştırmamızı etkileyebilecek konulardır. Teorik olarak ele alınan bu konular, haftada 2 tam günlük uygulamalarda pekiştirilmiştir. Bu bağlamda uygulamada her öğrenci en az bir hasta, çocuk ya da yaşlı ile düzenli terapötik görüşme yapmış ve tespit ettiği problemlere yönelik problem çözme basamaklarını kullanarak hemşirelik bakım planı oluşturmuş ve tüm bu süreçleri kayıt altına almıştır. Uygulama süresince araştırmacılar tarafından öğrencilere haftada bir süpervizyon verilmiştir.

Araştırma Hipotezleri

*H1:*Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini alma, hemşirelik öğrencilerinin duygu gereksinimi ölçeğinden aldıkları puanı etkiler.

H2: Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini alma durumu hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerisi algılarını etkiler.

H3: Duygulara yaklaşma ve problem çözme becerisi algısı Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini almış öğrencilerle, almamış öğrenciler arasında farklıdır.

Veri Toplama Araçları

Veriler dokuz sorudan oluşan kişisel bilgi formu (yaş, cinsiyet, anne- baba eğitim özellikleri, kardeş sayısı ve duygu durumuna yönelik soruların yer aldığı), duygu gereksinim ölçeği (DGÖ) ve Problem Çözme Envanteri (PÇE) kullanılarak toplanmıştır. Veriler yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır.

Duygu Gereksinimi Ölçeği (DGÖ)

Maio ve Eses (2001) tarafından insanların duygu gereksinimlerini ölçme amacıyla geliştirilmiştir¹. Duyan, Uçar ve Kalafat tarafından 2011 yılında Türk kültürüne uyarlanan duygu gereksinimi ölçeği duygularla ilgili kaçınmayı ve yaklaşmayı yansıtan 26 maddeden oluşan iki boyutlu bir ölçme aracıdır⁹. Ölçekte yer alan 3,4, 5, 6, 7, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 24, ve 26. maddeler yaklaşma alt ölçeklerine aittir. Ölçeğin 1, 2, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 21, 22, 23 ve 25. maddeleri ise kaçınma alt ölçeğine aittir. “Kesinlikle katılmıyorum -3”, “katılmıyorum -2”, “kararsızım ama katılmıyorum -1”, “kararsızım 0”, “kararsızım ama katılıyorum +1”, “katılıyorum+2” ve “kesinlikle katılıyorum +3” olmak üzere yedi derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Dolayısıyla her bir ölçekten alınabilecek puanlar -39 ile +39 arasındadır ve duygu gereksinimleri

ölçeğinden alınacak puan -78 ile +78 arasında değişmektedir.

Ölçekten alınan yüksek puanlar, insanların duygulara yaklaşma motivasyonunun yüksek, düşük puanları ise duygulara yaklaşma motivasyonunun düşük olduğu anlamına gelir. Ölçeğin yaklaşma ve kaçınma alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik analizi için cronbach alpha katsayısına bakılmış, yaklaşma alt ölçeği için 0,82 ve kaçınma alt ölçeği için 0,81 olarak belirlenmiştir. Duygu gereksinimleri ölçeğinin alt boyutlarına göre maddelerin özelliklerinde madde- test puan korelasyonlarının ölçeğin tamamında 0,22 ile 0,67 arasında değiştiği saptanmıştır. Yapı geçerliliğini belirlemek için yapılan açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda açıklanan varyans analizinde toplam açıklanan varyansın %36,403 düzeyinde hesaplanmış ve doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen uyum istatistiklerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür⁹.

Bu çalışmada; cronbach alpha katsayısı, duygu gereksinimleri ölçeği için 0,79, yaklaşma alt boyutu için 0,85 ve kaçınma alt boyutu için 0,77 olarak saptanmıştır.

Problem Çözme Envanteri (PÇE)

Bireyin problem çözme becerisi konusunda kendi algılayışını ölçen 35 maddelik bu envanter Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilmiştir¹⁰. PÇE, 35 maddelik, 1-6 arası puanlanan likert tipidir. Her madde için kişilere kendilerinin hangi sıklıkta envanter maddelerindeki gibi davrandıkları sorulmaktadır. Seçenekler: “her zaman böyle davranırım”, “çoğunlukla böyle davranırım”, “sık sık böyle davranırım”, “arada sırada böyle davranırım”, “ender olarak böyle davranırım” ve “hiçbir zaman böyle davranmam” şeklindedir. Verilen cevaplara 1 ile 6 arasında değişen puanlar verilir. Puanlama esnasında 9, 22. ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30. ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir.

Maddelerin yeterli derecede problem çözme becerilerini temsil ettiği varsayılmıştır ve puan aralığı 32-192'dir. Envanterin değerlendirilmesinde kesme noktası bulunmamaktadır. PÇE'nden elde edilen toplam puanların yüksekliği bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterir. Yapılan çalışmalar sonucunda PÇE'nin, “problem çözme yeteneğine güven” (5, 10, 11, 12, 19, 23, 24, 27, 33, 34. ve 35. maddeler $\alpha=0,85$), “yaklaşma-kaçınma” (1, 2, 4, 6, 7, 8, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 28, 30. ve 31. maddeler, $\alpha=0,84$) ve “kişisel kontrol” (3, 14, 25, 26. ve 32. maddeler, $\alpha=0,72$) olmak üzere üç faktörden oluştuğu belirtilmektedir. Bu üç faktör arasındaki korelasyon katsayılarının aralığı ise 0,38 ile 0,49 arasında değişmektedir. Türkiye'de ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları değişik araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmalar ölçeğin faktör yapısı açısından farklı sonuçlar vermiştir. PÇE toplam puanı ile alt ölçekler arasındaki ilişkilerin oldukça yüksek olduğunu saptamışlardır. Bu çalışmada da benzer araştırmalardaki gibi PÇE alt ölçeklerle birlikte kullanılmamış ancak toplam puan olarak kullanılmıştır¹¹⁻¹². Bu çalışmada; PÇE cronbach alpha katsayısı 0,80 olarak saptanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS paket programında kaydedildi ve tanımlayıcı veriler aritmetik ortalama, standart sapma, medyan gibi merkezi eğilim ölçülerine dayalı olarak tanımlanmıştır. Çalışma grubu ve kontrol grubu ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için ki-kare uygulanmış ve araştırmada ön test-son test ve Çalışma- kontrol grubu etkilerini belirlemek ve eğitimin ön ve son değerlendirmesi için 2x2 faktörlü ANOVA kullanılmıştır. Normal dağılıma uymayan gruplarda Man Whitney U ve Wilcoxon testi kullanılmış ve verilerin analizinde $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı kabul edilmiştir.

Etik Açıklamalar

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan yazılı izin ve Kırıkkale Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik kurulundan onay alınmıştır. Öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış ve gönüllüler araştırmaya dahil edilmiştir. Ön test - son test aynı öğrenciler olması gerektiği için öğrenciler rumuz kullanmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamasının $21,89 \pm 1,09$ ve çoğunluğunun (%71,3) bayan olduğu ve yarısından fazlasının (%53) anne ve babalarının orta öğrenim mezunu olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %43,9'u duygularını ifade etmede zorluk yaşadıklarını ve %56,1'i aile ve akrabalarından duygusal destek aldıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 1).

Çizelge 2'de çalışma grubu öğrencilerinin DGÖ ve PÇE puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin, DGÖ ön test puan ortalaması $9,52 \pm 11,91$ iken, son test puan ortalaması $3,45 \pm 14,07$ olup, aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). DGÖ'ünün alt boyutlarından “duygulara yaklaşma” alt boyutunun ön test puan ortalamasının $16,52 \pm 8,9$, son test puan ortalamasının $12,45 \pm 11,98$ olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). PÇE için öğrencilerin, ön test puan ortalaması $86,39 \pm 15,87$ iken son test puan ortalamasının $120,06 \pm 17,44$ olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$). PÇE'nden alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterir¹¹⁻¹².

Çizelge 3'de çalışma ve kontrol grubunun ölçeklerden aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilerin, “Duygulara yaklaşma” alt ölçeği ortalaması $12,45 \pm 1,19$ iken, kontrol grubunun $11,20 \pm 1,36$ olup, aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p > 0,05$). Çalışma ve kontrol gruplarının, duygulardan kaçınma alt ölçeği ve PÇE puanları karşılaştırıldığında, her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tartışma

Çalışmaya katılan öğrencilerin tamamının sosyo demografik ve duygulara ilişkin özellikleri, hemşirelik bölümü 4. sınıf öğrencilerinin (çalışma grubu) Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi öncesi ve sonrası DGÖ ve PÇE'den aldıkları puanlar ve çalışma grubu ile Sağlık Bilimleri Fakültesinde yer alan diğer dört bölümün 4. sınıf öğrencilerinin (kontrol grubu) DGÖ ve PÇE'den aldıkları puanlar karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Çizelge 1. Öğrencilerin Sosyodemografik ve Duygulara İlişkin Özellikleri (n=171).

Sosyodemografik ve Duygulara İlişkin Özellikler	Aralık	$\bar{X} \pm SD$
Yaş	20-27	21,89±1,09
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	122	71,3
Erkek	49	28,7
Annenin Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	32	18,7
Okuryazar	11	6,4
Ortaöğrenim	92	53,8
Lise	28	16,4
Üniversite	8	4,7
Babannın Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	2	1,2
Okuryazar	10	5,8
Ortaöğrenim	90	52,7
Lise	35	20,5
Üniversite	34	19,9
Duygusal Destek Alınan Kişiler		
Aile	12	7
Arkadaş	20	11,7
Aile ve akrabalar	96	56,1
Aile, arkadaş ve akrabalar	41	24
Hiç kimse	2	1,2
Duyguları İfade Etmede Zorluk Yaşama Durumu		
Evet	75	43,9
Hayır	96	56,1

Çalışmada, tüm öğrencilerin %56,1'inin aile ve akrabalarından duygusal destek aldıkları saptanmıştır (Çizelge 1). Bu sonuç; öğrencilerin aile ve akrabaları ile daha çok duygusal paylaşımda bulduklarını göstermektedir. Dil ve Aykanat'ın (2013) çalışmasında öğrencilerin %40,5'inin yalnızca ailelerinden duygusal destek aldıkları bulunmuştur².

Bu çalışmada, tüm öğrencilerin %56,1'i duygularını ifade etmekte zorluk yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 1). Literatürde duyguların bastırılmasının kişide öfke, üzüntü, engellenmişlik, anlaşılmadığını hissetme, anksiyete ve yalnızlık gibi olumsuz duygular yaşanmasına neden olduğu ve duygusal farkındalık düzeyi düşük olan kişilerin anksiyete ve saldırganlık düzeylerinin de daha yüksek olduğu bildirilmektedir¹³⁻¹⁴.

Bu durumda, çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun duygularını ifade etmekte zorluk yaşamadıklarını ifade etmeleri, duygusal farkındalık düzeylerinin ve duygulara yaklaşma davranışlarının yüksek olabileceğini düşündürür. Araştırma kapsamında hemşirelik öğrencilerinin Ruh Sağlığı

ve Hastalıkları Hemşireliği dersi almadan önce ve aldıktan sonraki DGÖ puanları değerlendirilmiş ve DGÖ ve ölçeğin alt boyutlarından “duygulara yaklaşma” alt boyutunun puanlarında anlamlı fark tespit edilmiştir (Çizelge 2). Bu bulgu, 14 haftalık ders dönemi boyunca teorik ve pratik olarak işlenen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin, öğrencilerin duygusal farkındalıklarını geliştirerek “duygulara yaklaşma” ve “duygulardan kaçınma” gibi duygusal gereksinimlerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Çizelge 2. Çalışma Grubunun DGÖ ve PÇE Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=44).

	Ders başlangıcı ön test	Ders bitimi son test	İstatistik Değerler	
	$\bar{X} \pm SD$	$\bar{X} \pm SD$	t	p
Duygulara yaklaşma	16,52±8,9	12,45±11,98	2,115	0,040
Duygulardan kaçınma	-7,00±12,33	-9,00±10,048	1,009	0,319
Ölçek toplamı	9,52±11,91	3,45±14,07	2,730	0,009
PÇE	86,39±15,87	120,06±17,44	9,287	0,000

Çalışmayla uyumlu olarak Dil ve Aykanat'ın (2013) çalışmasında da Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi alan öğrencilerle yaptığı çalışmada da dersi aldıktan sonra “duygulara yaklaşma” durumunda anlamlı düzeyde artışlar ve “duygulardan kaçınma” durumunda ise olumlu değişiklikler tespit edilmiştir². Üniversite öğrencilerinden çalışma, kontrol ve plasebo grupları oluşturularak yapılan duyguları tanıma ve ifade etmeye yönelik yapılan bir psikoeğitim çalışmasında da eğitimden geçen çalışma grubunda duygusal farkındalık açısından anlamlı düzeyde yükselme saptanmıştır¹⁵.

Çalışmada öğrencilerin Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi almadan önce ve aldıktan sonra PÇE puanları değerlendirilmiş ve istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı fark tespit edilmiştir (Çizelge 2). Ancak, PÇE'de alınan puan arttıkça problem çözme algısı düştüğünden, öğrencilerin bu dersi aldıktan sonra problem çözme algılarının azaldığı anlaşılmaktadır. Bu sonuç, literatür ile uyumlu değildir. Kendinin ve diğerlerinin duygularını anlama gibi bileşenlerden oluşan duygusal zeka ve problem çözme arasındaki ilişkinin bakıldığı çalışmalar, duygusal zeka düzeyi arttıkça problem çözme algısının da arttığını bildirmişlerdir⁶⁻¹⁶.

Çalışmamızda elde edilen bu bulgu, araştırmada dikkate alınmayan başka faktörlerin bu durumu etkilemiş olabileceğini düşündürmektedir. Baltacı ve Hamarta (2013)'nin çalışmasında kaygı düzeyi yüksek olanlarda problem çözme algısının düşük olduğu saptanmıştır¹⁷. Üniversite öğrencilerinde stres faktörleri ve problem çözme becerilerinin değerlendirildiği bir başka çalışmada, stresin ve üniversite yaşamından memnuniyetsizliğin, etkisiz problem çözme becerilerinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur¹⁸. Sağlık yüksekokulu ve tıp fakültesi son sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmalar, bu öğrencilerde tükenmişlik, kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir¹⁹⁻²¹. Çalışmamızın üniversite son sınıf öğrencilerini kapsamaması

bu anlamda değerlendirilebilir.

Çalışma ve kontrol grupları PÇE, DGÖ ve alt boyutlarının puanları açısından değerlendirildiğinde, gruplar arasında “duygulara yaklaşma” alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızla uyumlu olarak, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin, olumlu duygulanım deneyimi ile yakın bir şekilde bağlantılı olma şeklinde tanımlanan “duygulara yaklaşma” düzeyi üzerinde olumlu etkileri olduğu saptanmıştır^{1,2}.

Çizelge 3. Çalışma ve Kontrol Grubunun DGÖ, Alt Boyutları ve PÇE Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=164).

	Çalışma	Kontrol	İstatistik Değerler	
	$\bar{X} \pm SD$	$\bar{X} \pm SD$	F*	p
DGÖ	3,45±1,40	2,55±1,88	0,789	0,376
Duygulara Yaklaşma	12,45±1,19	11,20±1,36	3,219	0,024
Duygulardan Kaçınma	-9,0±1	-8±1,22	0,540	0,655
PÇE	120,06±17,44	119,39±19,02	0,811	0,419

Sonuçlar

Çalışmanın bulguları, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin, öğrencilerin duygulara yaklaşma becerisi üzerine olumlu etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu nedenle *H1* hipotezi kabul edilmiştir. Ancak çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerinde, duygulara yaklaşma becerisi anlamlı derecede artarken, problem çözme algısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Duygulara yaklaşma becerisi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi almış öğrencilerde, bu dersi almamış öğrencilere göre daha yüksek iken, problem çözme algısı açısından iki grup arasında herhangi bir fark yoktur.

Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin diğer derslerinde de bu konulara yönelik bilgiler aldıkları düşünülebilir. Bu nedenle dersin, duygu gereksinimleri ve problem çözme üzerinde etkili olduğunu gösterebilmek adına diğer fakültelerle karşılaştırmaları yapılabilir. Ayrıca öğrencilerin problem çözme algılarının, duygu gereksiniminin yanında problem çözmenin başka bileşenleri açısından da incelenerek değerlendirilmesi ve problem çözme becerisini arttırmaya yönelik etkinlikler yapılması önerilir.

Kaynaklar

1. Maio GR, Esses VR. The need for affect: individual differences in the motivation to approach or avoid emotions. *Journal of Personality*. 2001; 69(4): 583-615.
2. Dil S, Aykanat B. Ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin hemşirelik öğrencilerinin duygusal durumlara yaklaşma ve kaçınma motivasyon düzeylerine etkisi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2013; 4(3): 125-130.
3. Çam O, Engin E. Psikiyatri kliniğinde çalışan hemşirelerde farkındalık eğitiminin bireysel performans standartlarına etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2006; 7: 82-91.
4. Chant S, Jenkinson T, Randle J, Russell G. Communication skills: some problems in nursing education and practice. *J Clin Nurs*. 2002;11:12-21.
5. Allen DE, Ploeg J, Kaasalainen S. The relationship between emotional intelligence and clinical teaching effectiveness in nursing faculty. *Journal of Professional Nursing*. 2012; 28(4): 231-240.
6. Karabulutlu Yılmaz E, Yılmaz S, Yurttaş A. Öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2011; 2(2):75-79.

7. Güner P. Sorunlarla etkili baş etme yolu: problem çözme. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2000; 3(1):62-67.
8. Jack K, Wibberley C. The meaning of emotion work to student nurses: a hgeidgergerian analysis. *Int J Nurs Stud*. 2014; 51: 900-907.
9. Duyan V, Uçar ME, Kalafat T. Duygu gereksinimi ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanması ve psikometrik niteliklerinin belirlenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 2011; 36(161): 116-130.
10. Heppner PP, Petersen CH. The development and implications of a personal problem solving inventory. *J Couns Psycho*. 1982; 29: 66-75.
11. Şahin N, Şahin NH, Heppner PP. The psychometric properties of the problem solving inventory. *Cog Therapy Res*. 1993; 17: 379-396.
12. Şahin NH, Savaşır İ. Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme. Sık Kullanılan Ölçekler. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 1997:9.
13. Gross JJ, John OP. Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *J Pers Soc Psycho*. 2003; 85: 348-362.
14. Lundh LG, Johnson A, Sundqvist K, Olsson H. Alexithymia, memory of emotion, emotional awareness and perfectionism. *Emotion*. 2002; 2: 361-379.
15. Kuzucu Y. Duyguları Fark Etmeye ve İfade Etmeye Yönelik Bir Psikoeğitim Programının, Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Farkındalık Düzeylerine, Duyguları İfade Etme Eğilimlerine, Psikolojik ve Öznel İyi Oluşlarına Etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006.
16. İşmen AE. Duygusal zeka ve problem çözme. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2001; 13: 111-124.
17. Baltacı Ö, Hamarta E. Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı, sosyal destek ve problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 2013; 38(167): 226-240.
18. Batgün AD, Kayış AA. Üniversite öğrencilerinde stres faktörleri: kişilerarası ilişki tarzları ve problem çözme becerileri açısından bir değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2014; 29(2): 69-80.
19. Dereli F, Kabataş S. Sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*. 2009; 26: 31-36.
20. Yeniçeri N, Mevsim V, Özçakar N ve diğ. Tıp eğitimi son sınıf öğrencilerinin gelecek meslek yaşamları ile ilgili yaşadıkları anksiyete ile sürekli anksiyetelerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2007; 21(1): 19-24.
21. Gündük M, Erol Ş, Yağcıbulut Ö ve diğ. Ankara'da bir tıp fakültesinde okuyan son sınıf öğrencilerde tükenmişlik sendromu. *Sted*. 2005; 14(8):169-172.